

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

УДК 354:328.185

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-6\(46\)-23-33](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-6(46)-23-33)

Бондарчук Наталія Володимирівна д.держ.упр., професор, завідувачка кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, факультет Менеджменту і маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, тел.: (056) 371-08-21, <https://orcid.org/0000-0002-0418-5239>

Поденко Олег Олександрович здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, тел. (066) 711-11-32, <https://orcid.org/0009-0009-5006-9405>

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан ресурсного забезпечення місцевого самоврядування в Україні в умовах трансформаційних змін, децентралізації та повномасштабної війни. Підкреслено зростання ролі територіальних громад як самостійних суб'єктів управління, відповідальних за забезпечення життєдіяльності населення та реалізацію соціально-економічного розвитку. Наголошено, що ефективне ресурсне забезпечення є необхідною умовою належного виконання органами місцевого самоврядування як власних, так і делегованих повноважень. Виокремлено основні види ресурсів територіальних громад: фінансові, матеріально-технічні, земельні, інформаційні, кадрові та організаційні. Констатовано, що ефективність діяльності органів місцевого самоврядування значною мірою залежить від комплексного ресурсного потенціалу, до складу якого входять фінансові, кадрові, матеріально-технічні, інформаційні, організаційні та інституційні компоненти. Розкрито концепцію адаптивного ресурсного менеджменту, який передбачає гнучке управління ресурсами в умовах невизначеності та динамічних викликів. Окрему увагу приділено інноваційним джерелам забезпечення - донорським ресурсам, цифровим інструментам, міжмуніципальному співробітництву. Проаналізовано теоретичні підходи до розуміння ресурсного забезпечення, зокрема в контексті національних особливостей та стратегічного розвитку громад. Зазначено на необхідності переходу від статичного

розуміння забезпеченості до концепції ресурсної спроможності громад, що здатні не лише ефективно використовувати наявні ресурси, а й формувати нові, адаптуючись до викликів сьогодення.

Сформульовано пропозиції щодо удосконалення механізмів ресурсного забезпечення громад для підвищення їхньої стійкості та спроможності в умовах криз. Результати дослідження можуть бути використані для формування ефективної політики підтримки місцевого самоврядування та забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

Ключові слова: місцеве самоврядування, ресурсне забезпечення, децентралізація, управлінська спроможність, територіальні громади.

Bondarchuk Nataliia Volodymyrivna Doctor of State Administration, Professor, Head of the Department of Management and Public Administration, Faculty of Management and Marketing, Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, tel.: (067)565-70-22, <https://orcid.org/0000-0002-0418-5239>.

Podenko Oleg Oleksandrovych a postgraduate student, specialty 281 “Public Management and Administration” of the Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, tel. (066)711-11-32, <https://orcid.org/0009-0009-5006-9405>.

RESOURCE PROVISION OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE: STATUS, PROBLEMS, PROSPECTS

Abstract. The article examines the current state of resource provision of local self-government in Ukraine in the context of transformational changes, decentralization and full-scale war. The growing role of territorial communities as independent management entities responsible for ensuring the livelihoods of the population and implementing socio-economic development is emphasized. It is emphasized that effective resource provision is a necessary condition for the proper implementation of both own and delegated powers by local self-government bodies. The main types of resources of territorial communities are identified: financial, material and technical, land, information, personnel and organizational. It is stated that the effectiveness of the activities of local self-government bodies largely depends on the complex resource potential, which includes financial, personnel, material and technical, information, organizational and institutional components. The concept of adaptive resource management is disclosed, which provides for flexible resource management in conditions of uncertainty and dynamic challenges. Special attention is paid to innovative sources of provision - donor resources, digital tools, intermunicipal cooperation. Theoretical approaches to understanding resource provision are analyzed, in particular in the context of national characteristics and strategic development of communities. The need to transition from a static

understanding of provision to the concept of resource capacity of communities is noted, which are able not only to effectively use existing resources, but also to form new ones, adapting to today's challenges. Proposals are formulated to improve the mechanisms of resource provision of communities to increase their resilience and capacity in times of crisis. The results of the study can be used to form an effective policy of supporting local self-government and ensuring sustainable development of territorial communities.

Keywords: local self-government, resource provision, decentralization, management capacity, territorial communities.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформаційних процесів в Україні, особливо після старту реформи децентралізації та на тлі повномасштабного вторгнення росії в Україну, роль місцевого самоврядування суттєво зросла. Місцеві громади стали не лише адміністративними одиницями, а й повноцінними суб'єктами управління, відповідальними за вирішення ключових соціально-економічних питань на місцях.

Місцеве самоврядування є фундаментом демократичної держави. Саме воно забезпечує наближеність влади до потреб громадян, оперативність у прийнятті рішень та можливість врахування місцевої специфіки в управлінських процесах. Ефективність діяльності органів місцевого самоврядування напряму залежить від їх ресурсного потенціалу - фінансового, кадрового, матеріального, інформаційного та організаційного.

Без належного ресурсного забезпечення реалізація навіть найкращих управлінських рішень стає неможливою. Зокрема, фінансова самостійність дозволяє громадам формувати пріоритети бюджету відповідно до локальних потреб, а достатній кадровий потенціал забезпечує якість послуг та управління розвитком територій.

Окрім того, незважаючи на значний прогрес отриманий в процесі проведення реформ децентралізації, багато територіальних громад досі стикаються з проблемами недостатнього ресурсного забезпечення. Це особливо відчутно у період воєнного стану, коли на місцевий рівень покладаються додаткові завдання щодо допомоги переселенцям, відновлення інфраструктури та забезпечення життєдіяльності населення. Все це підтверджує актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ресурсного забезпечення регіонального управління, ефективного розподілу ресурсів між територіями, а також збереження та нарощування потенціалу територіальних громад активно досліджуються вітчизняними науковцями та практиками. Серед них варто відзначити Т. Безверхнюк, Я. Жовнірчика, В. Мамонову, М. Новікову, О. Ольшанського, О.Б. Суховірську, О.Г. Топчієва, Трещова М. та ін..

Мета статті - проаналізувати сучасний стан ресурсного забезпечення місцевого самоврядування в Україні, окреслити основні проблеми, що

заважають ефективному функціонуванню громад та визначити можливі перспективи такої ресурсної підтримки.

Виклад основного матеріалу. Україна закріпила принципи місцевого самоврядування у Конституції, ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування та прийняла низку базових правових актів, що створюють правову та фінансову базу для місцевого самоврядування. На законодавчому рівні докладено чимало зусиль для створення рівних умов та можливостей для надання послуг мешканцям у всіх громадах. В результаті розпочатої у 2014 році реформи децентралізації органи місцевого самоврядування отримали нові повноваження та фінансові ресурси, а також було проведено адміністративно-територіальну реформу, яка дозволила об'єднати 29 831 населений пункт у 1470 сільських, селищних та міських муніципалітетів [12].

В основу місцевого самоврядування кожної держави світу покладено національні теорії місцевого самоврядування. Найбільшого поширення у світі набула общинна теорія, визнана більшістю країн Європи. У її основі лежить ідея природних прав територіальної громади, її своєрідного «суверенітету», встановлення децентралізованої системи управління, фінансової та організаційної самостійності.

Поява та розвиток місцевого самоврядування зумовлені розумінням суспільством того, що державна влада у центрі не може ефективно вирішувати питання місцевого значення, врахувати місцеві інтереси, потреби, умови життя забезпечення.

Характерними рисами місцевого самоврядування є певні ознаки, які відрізняють його від інших форм управління та визначають його сутність як базового рівня публічної влади. Нижче подано основні риси, притаманні місцевому самоврядуванню, особливо в контексті української правової та адміністративної системи, серед яких:

- самостійність у межах Конституції та законів України. Органи місцевого самоврядування діють незалежно від державної влади в межах наданих їм повноважень;
- виборність органів влади на місцях. Представницькі органи (наприклад, сільські, селищні, міські ради) формуються шляхом прямих виборів населенням громади;
- правова підзвітність і контроль громадськості рішення органів місцевого самоврядування мають юридичну силу та можуть бути оскаржені в суді. Громада має право на контроль через громадські слухання, звітування, електронні петиції;
- наявність власної комунальної власності. Громади мають право володіти, користуватися та розпоряджатися майном, землею, об'єктами інфраструктури, що належать до комунальної власності;
- фінансова самостійність, яка забезпечує формування місцевих бюджетів за рахунок власних доходів (податки, збори, плата за послуги, оренда майна тощо) та трансфертів з державного бюджету;

- кадрова автономія. Органи місцевого самоврядування самостійно вирішують питання найму, призначення та звільнення працівників апарату управління;
- компетенція у вирішенні локальних питань громади самостійно вирішують питання місцевого значення - від благоустрою, освітніх і медичних послуг до розвитку інфраструктури;
- участь громадян у процесах управління. Форми прямої демократії: громадські слухання, місцеві ініціативи, місцеві референдуми, участь у громадських радах;
- децентралізований характер управління. Повноваження, які раніше виконувала держава, передаються на рівень громади (принцип субсидіарності);
- юридична і функціональна відокремленість від державної виконавчої влади. Місцеве самоврядування не є частиною вертикалі державної влади - це окремий рівень публічного управління.

В цьому контексті важливого значення набуває ресурсне забезпечення місцевого самоврядування. До недавнього часу ресурсне забезпечення активно асоціювалося з одним видом ресурсів – бюджетом [6]. Нині ж підходи до розуміння цього поняття істотно розширилися. Ефективне функціонування органів місцевого самоврядування потребує цілісної системи ресурсів, серед яких важливу роль відіграють кадрові, інформаційні, матеріально-технічні, організаційні та інституційні компоненти.

Фінансові ресурси залишаються базовим чинником сталого розвитку громад, проте самі по собі вони не здатні забезпечити повноцінне управління на місцях без належного кадрового потенціалу, сучасної інфраструктури та якісної інформаційної підтримки. В умовах викликів сьогодення, зокрема війни, внутрішнього переміщення населення та необхідності оперативного прийняття рішень, рівень ресурсної забезпеченості набуває системного та багатовимірного характеру. Ми погоджуємося із думкою Трещова М, що: «визначення поняття ресурсне забезпечення лежить та стику економічної та соціальної складової ресурсного підходу до суспільного розвитку, який акцентується на вивченні капіталу, земельних, соціальних, фінансових ресурсів, здібностей до підприємництва та проектного та інформаційного менеджменту» [10].

Т. Безверхнюк розглядає ресурсне забезпечення як комплекс державних дій, метою яких є формування матеріальних, правових та інституційних передумов для перетворення ресурсного потенціалу на інструменти досягнення визначених цілей [1].

М. Галабурда трактує фінансове забезпечення державної (економічної) політики як систему економічних взаємин між державою та суб'єктами господарювання, що стосується залучення фінансових ресурсів від домогосподарств, підприємств, державного сектору та зовнішніх джерел з метою реалізації соціально-економічних завдань розвитку суспільства [2].

М. Французова визначає ресурсне забезпечення організації як упорядкований процес залучення, накопичення, розподілу та використання ресурсів, який включає планування, контроль, моніторинг та інші управлінські процедури, спрямовані на забезпечення ефективного та раціонального їх використання.

Ольшанский О. зазначає, що «ресурсне забезпечення, є віддзеркалює форми процедури діяльності органів місцевого самоврядування щодо функціонування та розвитку територій» з огляду на це, вважаємо за доцільне застосування двовимірного підходу до управління ресурсним забезпеченням розвитку територій, який би надав можливість, з одного боку, споживати оригінальні ресурси для досягнення цілей розвитку, а з іншого – використовувати певні комбінації ресурсів в залежності від існуючих умов [8].

Власне бачення ресурсного забезпечення місцевого самоврядування доцільно розглядати в контексті адаптивного ресурсного менеджменту, що базується на принципах гнучкості, взаємодії та локалізації. У сучасних умовах, коли територіальні громади функціонують у динамічному середовищі з високим рівнем невизначеності, надзвичайно важливо не лише забезпечити наявність ресурсів, але й сформувати механізми їх ефективного адаптивного використання [2].

З огляду на це, ресурсне забезпечення доцільно інтерпретувати як неперервний процес управління взаємозалежними потоками ресурсів, що включає їх виявлення, мобілізацію, трансформацію та інтеграцію у стратегію розвитку громади. Такий підхід дозволяє перейти від статичного розуміння «забезпеченості» до динамічного бачення «ресурсної спроможності громади» - здатності не лише використовувати наявні ресурси, а й генерувати нові, створюючи умови для саморозвитку.

Узагальнюючи попередні підходи, сформулюємо сучасне, адаптивне бачення ресурсного забезпечення місцевого самоврядування під яким пропонуємо розуміти цілісну систему процесів виявлення, мобілізації, управління та інтеграції різних видів ресурсів (фінансових, кадрових, матеріально-технічних, інформаційних, інституційних) для забезпечення ефективного виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень, реалізації стратегічних цілей розвитку громади та підвищення якості життя населення в умовах динамічних викликів і обмежених можливостей.

В умовах війни та післявоєнного відновлення особливого значення набувають інноваційні та партнерські ресурси, а саме залучення донорської допомоги, проєктного фінансування, міжмуніципального співробітництва, цифрових рішень для управління. Таким чином, ключовим аспектом є не лише наявність певного набору ресурсів, а здатність громади стратегічно управляти наявними ресурсами, бути гнучкими та орієнтованим на результат.

Згідно із [2] «властивостями ресурсного забезпечення є:

– системна діяльність з мобілізації, накопичення, перетворення та розподілу ресурсів;

- забезпечення потоку ресурсів у різних їх формах і видах до кінцевого споживача, який може бути як у середині, так і ззовні організаційної системи;
- власне ресурсне забезпечення та ресурси є лише засобами ефективного досягнення певних цілей організаційної системи, зокрема державної політики чи суспільства загалом».

Ресурсне забезпечення місцевого самоврядування загалом, базується на аналізі інформації про межі території, природно-екологічні фактори та кліматичні умови, які виступають базовим блоком для розробки стратегії розвитку з урахуванням сформованої спеціалізації. При цьому стратегія розвитку територіальної громади є результатом вибору цілей і шляхів розвитку, а стратегічний підхід необхідний для збереження та належного використання сукупності виробленого громадою продукту.

Отже, ключовими ресурсами, які забезпечують розвиток міських територій та спроможність місцевого самоврядування, варто виділити: блок початкових умов, економічний блок і блок господарського комплексу. Базовий блок ґрунтується на визначенні меж території, характеру та сили впливу природно-екологічних і ресурсно-виробничих факторів. Економічний блок функціонує на основі ресурсно-виробничих факторів, включаючи господарський комплекс громади. Блок господарського комплексу охоплює взаємозв'язки між контрагентами (рис 1).

У базовому блоці надзвичайно важливим є елемент природно-екологічних ресурсів, оскільки масштаби ландшафтних змін, високі темпи урбанізації, розвитку промислового та сільськогосподарського виробництва спричиняють зміни глобальних систем і циклів, закладених в основу функціонування екосистем і формують відповідні загрози для довкілля.

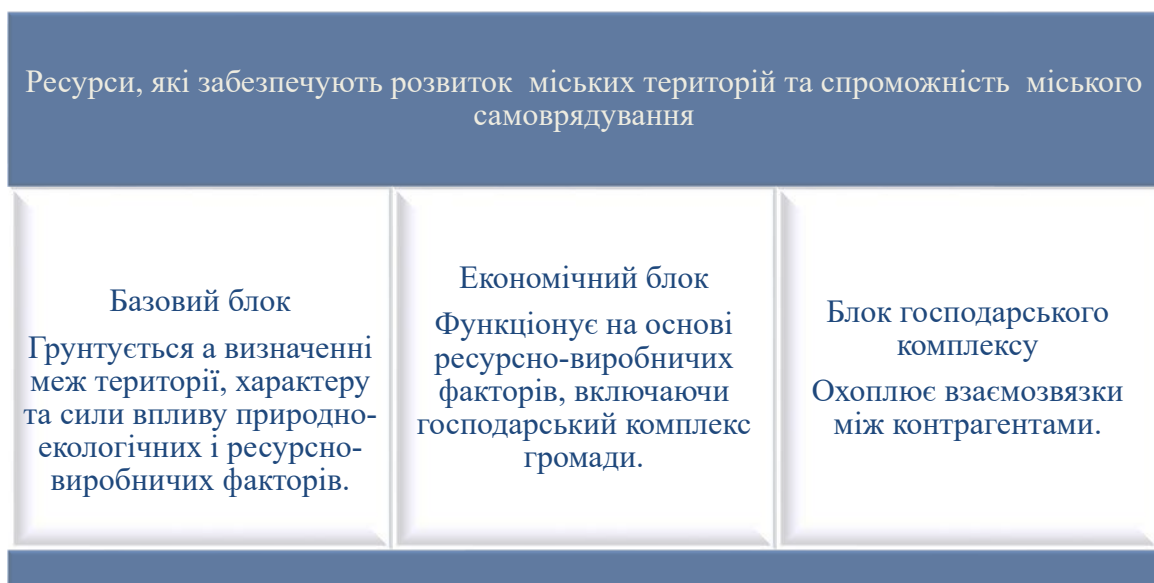

Рис 1. Ресурси, які забезпечують розвиток міських територій та спроможність міського самоврядування

Економічний блок є ключовим елементом ресурсного забезпечення міських територій. Він не тільки визначає спроможність міста бути донором чи реципієнтом бюджетних коштів, але й підкреслює важливість ресурсно-виробничих факторів як основи економіки територіальної громади.

Використання природно-виробничих факторів дозволяє громаді виконувати посередницьку функцію в національній економічній системі, що також генерує ресурси та сприяє його розвитку.

Блок господарського комплексу, що охоплює взаємозв'язки між контрагентами, є ще одним важливим аспектом ресурсного забезпечення. Ефективні та стабільні зв'язки між різними суб'єктами господарювання громади сприяють її економічній стійкості та зростанню, збільшуючи надходження до місцевого бюджету.

Додатково варто зазначити, що ресурсне забезпечення місцевого самоврядування також включає:

- фінансові ресурси, як включають місцеві податки та збори, відрахування від загальнодержавних податків, трансферти з державного бюджету, власні доходи комунальних підприємств, запозичення тощо;
- матеріально-технічні ресурси, до яких слід віднести комунальне майно (земельні ділянки, будівлі, споруди, обладнання), транспортні засоби, інфраструктурні об'єкти;
- людські ресурси, а саме: кваліфіковані кадри в органах місцевого самоврядування, працівники комунальних підприємств, активні члени громади;
- інформаційні ресурси - це дані, необхідні для прийняття управлінських рішень, геоінформаційні системи, бази даних;
- нормативно-правові ресурси - це законодавство, що регулює діяльність місцевого самоврядування, місцеві нормативно-правові акти (рішення рад, виконавчих комітетів).

Врахування цих додаткових аспектів є важливим для комплексного розуміння ресурсного забезпечення місцевого самоврядування.

Отримані за останній час позитивні зрушення, у цій сфері досі існує низка суттєвих проблем та викликів, які обмежують ефективність використання наявного потенціалу. Розглянемо їх детальніше. Незважаючи на децентралізацію, значна частина місцевих бюджетів все ще залежить від державних дотацій та субвенцій, що значним чином обмежує їхню фінансову самостійність.

Окрім того спостерігається нерівномірність економічного розвитку. В деяких випадках присутня значна різниця в економічному потенціалі різних міст та громад, що призводить до нерівномірного розподілу ресурсів.

Слід зазначити, що економічні кризи, пандемії, а особливо військова агресія з боку росії, мають значний негативний вплив на ресурсну базу місцевого самоврядування, зменшуючи надходження до бюджетів та збільшуючи витрати.

В процесі господарювання у більшості громад спостерігається недостатня ефективність управління комунальним майном. Комунальна власність, яка знаходиться у власності громад не завжди ефективно використовується, що у свою чергу обмежує можливість отримання додаткового джерела доходів. Окрім того значна частина міської інфраструктури потребує модернізації та ремонту, що вимагає значних фінансових вкладень.

Проблеми стратегічного управління. Недостатнє розвиненість інструментів стратегічного управління соціально-економічним розвитком, що у свою чергу ускладнює ефективне використання наявних ресурсів.

Спостерігається кадровий голод в органах місцевого самоврядування, що не дозволяє ефективно управляти ресурсами та реалізовувати відповідні проекти розвитку.

Слід окремо зазначити, що військова агресія росії суттєво ускладнила ситуацію з ресурсним забезпеченням міського самоврядування. Багато громад зазнали значних руйнувань, що призвело до втрати економічного потенціалу, необхідності спрямування значних коштів на відновлення, а також до збільшення соціальних видатків на підтримку внутрішньо переміщених осіб.

Отже, розвиток громад передбачає наявність ефективної місцевої політики. Таким чином, очевидною стає ключова роль громади, економічна функція якої полягає в активній участі у відтворювальному процесі відповідно до територіального поділу праці та включає в себе створення необхідних передумов для розвитку й розміщення продуктивних сил і виробничих відносин, забезпечення сприятливих умов для виробництва продукції та надання послуг в необхідних суспільству обсягах на основі ефективного використання досягнень науково-технічного прогресу. Ефективна місцева політика має включати наступні заходи (рис 2).

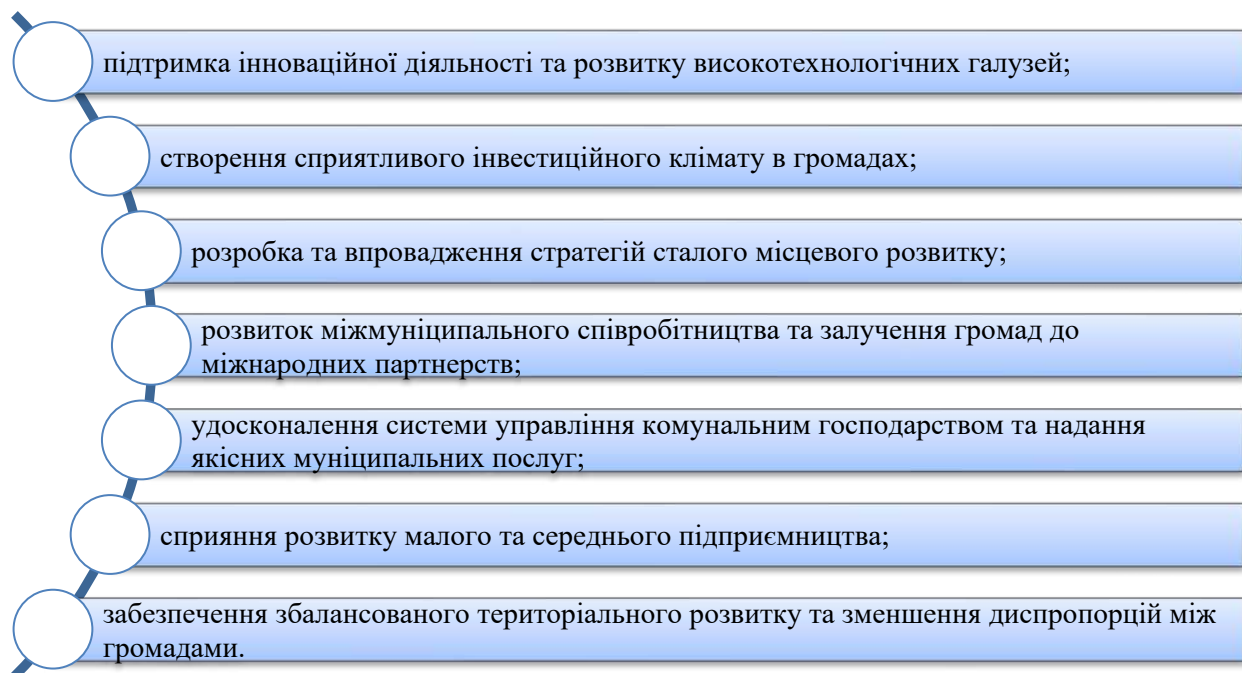

Рис 2. Заходи, як має включати ефективна місцева політика

Ресурсне забезпечення розвитку громад передбачає необхідність урахування комплексу існуючих можливостей – від меж території, природно-екологічних і ресурсно-виробничих факторів до взаємозв'язків між контрагентами в межах міського господарського комплексу. Серед параметрів ресурсної забезпеченості жоден не є константою – змінюватися можуть як територіальні межі, так і умови ведення господарської діяльності. Характер змін напряму залежить від сили та спрямованості зовнішніх і внутрішніх факторів.

Висновки. Отже, ефективне функціонування органів місцевого самоврядування неможливе без належного ресурсного забезпечення. Ресурсний потенціал громад включає не лише фінансові ресурси, але й кадрові, матеріально-технічні, інформаційні та інституційні компоненти. Саме комплексний і динамічний підхід до управління цими ресурсами (так званий адаптивний ресурсний менеджмент) стає визначальним у забезпеченні стійкості та розвитку громад.

Сучасне бачення ресурсного забезпечення полягає не лише в наявності ресурсів, а у здатності громади стратегічно управляти ними, залучати інноваційні та партнерські інструменти (донорську допомогу, цифрові рішення, міжмуніципальне співробітництво) та формувати умови для самогенерації нових ресурсів. Особливу увагу слід приділяти аналізу початкових умов, економічного потенціалу та господарського комплексу, адже саме вони визначають можливості реалізації стратегій розвитку.

Отже, майбутнє місцевого самоврядування в Україні залежить від створення сталих, ресурсно спроможних громад, які здатні адаптуватися до викликів, ефективно управляти своїм потенціалом і забезпечувати високу якість життя для мешканців.

Література

1. Безверхнюк Т. М. Система ресурсного забезпечення регіонального управління: концептуальні засади розбудови і механізми функціонування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з держ упр. спец. 25.00.02 «Механізми державного управління». Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя, 2009. - 36 с.
2. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. Всеукраїнська мережа фахівців та практиків з регіонального та місцевого розвитку. К., 2014 - 37с.
3. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. – К., 2017. – 107 с.
4. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. Навч. Посібн. – К.: Центр громадської експертизи, Проєкт «Місевий економічний розвиток України», 2013. – 176с.
5. Дяконенко О.І. Вплив фінансової децентралізації на розвиток сільських поселень в Україні. Демографія та соціальна економіка. 2018. № 3(34). С.161-174
6. Жовнірчик Я.Ф. Ресурсне забезпечення місцевого і регіонального розвитку. Інвестиції :практика та досвід. 2010. № 9. С. 75-77 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2010/21.pdf
7. Загородний А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородний, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Львів : Центр Європи, 1997. – 471 с

8. Ольшанський О.В. Ресурсне забезпечення розвитку територій: двовимірний підхід. Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 4. С. 220-225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_4_37.

9. Пожидаєва М.А. Сучасний стан і перспективи вдосконалення правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування. Філософські та методологічні проблеми права. 2022. №2(24). С.112-114 URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2a56416c-e1cd-4343-a672-76dcedfa4ce3/content>

10. Трещов М. Дефініція поняття “ресурсне забезпечення місцевих бюджетів”. Актуальні проблеми державного управління. 2016. № 1(65). С. 25-30

11. Філіпенко Т., Рєпін М. Вплив фінансової децентралізації на формування територіальних громад в Україні: Право та державне управління. 2020. № 4. С. 307–312 DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.4.43>

12. Concept of recovery of local self-government in Ukraine. Об’єднання громад. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/concept_of_recovery_of_lsg_final_print.pdf

References

1. Bezverkhniuk, T. M. (2009). *Systema resursnoho zabezpechennia rehionalnoho upravlinnia: kontseptualni zasady rozbudovy i mekhanizmy funktsionuvannia* [System of resource provision of regional management: conceptual principles of development and mechanisms of functioning]. Extended abstract of candidate’s thesis. Zaporizhzhia: Classical private university [in Ukrainian].

2. Berdanova, O. (2014). *Resursne zabezpechennia rehionalnoho ta mistsevoho rozvytku. Vseukrainska merezha fakhivtsiv ta praktykiv z rehionalnoho ta mistsevoho rozvytku*. Kyiv. [in Ukrainian].

3. Borshch, H. A., Vakulenko, V. M., Hrynychuk, N. M., Dekhtiarenko, Yu. F., Ihnatenko, O. S., Kuibida, V. S., Tkachuk, A. F., & Yuzevovych, V. V. (2017). *Resursne zabezpechennia obiednanoi terytorialnoi hromady ta yii marketynh*. Kyiv. [in Ukrainian].

4. Dzherela ta mekhanizmy finansuvannia mistsevoho ekonomichnoho rozvytku. (2013). Kyiv: Tsentr hromadskoi ekspertyzy. [in Ukrainian]

5. Diakonenko, O. I. (2018). Vplyv finansovoi detsentralizatsii na rozvytok silskykh poselen v Ukraini [The impact of financial decentralization on the development of rural settlements in Ukraine]. *Demografiia ta sotsialna ekonomika*, 3(34), 161–174. [in Ukrainian].

6. Zhovnirchuk, Ya. F. (2010). Resursne zabezpechennia mistsevoho i rehionalnoho rozvytku. [Resource provision of local and regional development] *Investytsii: praktyka ta dosvid*. (9). 75–77. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2010/21.pdf [in Ukrainian].

7. Zahorodnyi, A. H., Vozniuk, H. L., & Smovzhenko, T. S. (1997). *Finansovyi slovnyk*. Tsentr Yevropy. [in Ukrainian].

8. Olshanskyi, O. (2013). *Resursne zabezpechennia rozvytku terytorii: dvovymirnyi pidkhid*. [Resource provision of territorial development: a two-dimensional approach]. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_4_37. [in Ukrainian].

9. Pozhydaieva, M. A. (2022). Suchasnyi stan i perspektyvy vdoskonalennia pravovoho zabezpechennia materialnoi ta finansovoi osnov mistsevoho samovriaduvannia. [Current state and prospects for improving the legal support of the material and financial foundations of local self-government]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*, 2(24), 112–114. Retrieved from <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2a56416c-e1cd-4343-a672-76dcedfa4ce3/content> [in Ukrainian]

10. Treshchov, M. (2016) Definitsiya ponyattya “resursne zabezpechennia mistsevykh byudzhetyv [Definition of the concept of “resource provision of local budgets”]. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*. 1(65). 25-30 [in Ukrainian]

11. Filipenko, T., & Repin, M. (2020). Vplyv finansovoi detsentralizatsii na formuvannia terytorialnykh hromad v Ukraini [The impact of financial decentralization on the formation of territorial communities in Ukraine: Law and state administration]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, (4), 307–312. Retrieved from <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.4.43> [in Ukrainian]

12. Association of Ukrainian Cities. (n.d.). *Concept of recovery of local self-government in Ukraine*. https://auc.org.ua/sites/default/files/concept_of_recovery_of_lsg_final_print.pdf [in English]